

ISSN: 2181-3558

«SCIENCE AND RESEARCH»

JOURNAL

OF INTEGRATED EDUCATION
AND RESEARCH

INTEGRATSIYALASHGAN

TA'LIM VA TADQIQOT JURNALI

ЖУРНАЛ ИНТЕГРИРОВАННОГО
ОБРАЗОВАНИЯ И ИССЛЕДОВАНИЙ

THE JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH

ISSN 2181-3558

VOLUME 4, ISSUE 1

COLLECTION B

JANUARY 2025



Tahririyat a'zolari
Editorial board

Berdialiev A. f.f.d., prof.
Nurullaeva Sh.U. ped.f.d., prof.
Tursunov K.Sh. ped.f.d., prof.
Babadjanova D. tarix.f.d., prof.
Ernazarova G.O. ped.f.d., prof.
Abduraximova D.A. ped.f.d., prof.
Madumarov T.T. yur.f.d., prof.
Mirzayeva S.R. fil.f.d., prof.
Yuldashev M.M. fil.f.d., prof.
Xolliyev A.E. bio.f.d., prof.
Mahmudov N.M. fil.f.d., prof.
Salayeva M.S. ped.f.d., prof.
Topildiev B.R. yur.f.d., prof.
Salaeva M.S. psi.f.n., dotsent
Tojiboyeva M.A. fil.f.d., dotsent
Sabirova N.E. fil.f.d., dotsent
Norboyeva U.T. bio.f.d., dotsent
Yarmatov R.B. ped.f.d., dotsent
Egamberdiyeva N.A. tarix.f.d., dotsent

Achilov N.K. fil.f.d., dotsent
Imomova G.M. fil.f.n., dotsent
Zakirova H.R. f.f.n., dotsent
Tuhtahujaev H.B. ped.f.f.d., dotsent, TFA Akademik
Bakiyev Z.A. ped.f.n., dotsent
Razzakov H.K. tex.f.n., f.f.d., dotsent
Ortikov O.A. tex.f.f.d., dotsent
Djuraeva M.Y. f.f.f.d.
Nabikhodjaev A.A. iqt.f.n., dotsent
Otdjanova M.O. f.f.d.
Tajibaeva M.A. fil.f.d., dotsent
Hasanov A.M. fil.f.f.d.
Kholmurodov A.E. fiz.m.f.d., dotsent
Aripov O.A. iqt.f.d., dotsent
Safarova U.A. fil.f.d., dotsent
Dexqonova M.Sh. f.f.d.
Ashurova Kh.S. f.f.d., dotsent
Amanturdiyev G.B. q.x.f.n. dotsent
Hasanov A.M. fil.f.d.

Mas'ul kotib: **M.Yusupov**

TOMCHILAB SUG'ORISHNING QISHLOQ XO'JALIGIDAGI IMKONIYATLARI VA G'O'ZA MAHSULDORLIGIGA TA'SIRI

Teshayeva D.R.

Bux.D.U. b.f.f.d. dotsent (PhD),

Norboyeva Sh.N.

*Buxoro davlat uniuersiteti tayanch doktoranti
sunnatovnemat3@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada g'o'zani tomchilatib sug'orishning g'o'za mahsuldorligiga ta'siri o'rganilgan bo'lib, suv tejamkor texnologiyalarning afzalliklari va kamchiliklari, fermer xo'jaliklarida tomchilab sug'orishdan olingan natijalar, bunday texnologiyalardan to'g'ri foydalanishni yo'lga qo'yish, hamda hozirgi suv tanqis sharoitda eng afzal sug'orish usullarini qo'llashning imkoniyatlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlari: suv, tomchilab sug'orish, suv tejovchi texnologiyalar, suv manbai, sug'orma dexqonchilik, mikrog'ovakli tomizgichlar, innovatsiyalar.

Аннотация. В данной статье исследуется влияние капельного орошения хлопчатника на урожайность хлопчатника, приводится информация о преимуществах и недостатках водосберегающих технологий, результатах капельного орошения в хозяйствах, налаживании правильного использования таких технологий, а также о возможностях применения наиболее предпочтительных методов орошения в условиях нынешней нехватки воды.

Ключевые слова: вода, капельное орошение, водосберегающие технологии, источник воды, ирригационное земледелие, микропористые капельницы, инновации.

Abstract. This article examines the impact of drip irrigation of cotton on cotton yields, provides information on the advantages and disadvantages of water-saving technologies, the results of drip irrigation in farms, the proper use of such technologies, as well as the possibilities of using the most preferred irrigation methods in the current water shortage.

Keywords: water, drip irrigation, water-saving technologies, water source, irrigation agriculture, microporous drippers, innovations.

Dunyoda g'o'za yetishtirish jarayonida suv eng katta cheklovchi omil sanaladi. G'o'za nisbatan qurg'oqchilikka chidamli ekin bo'lsada, paxtachilik sohasi rivojlangan ilg'or mamlakatlarda fermerlar suvdan oqilona foydalanishni ta'minlovchi suv menejmenti amaliyoti qabul qilgan. O'zbekiston Respublikasining sug'oriladigan yer maydoni 4 million 300 gektarni tashkil qiladi. Bugungi kunda mamlakatimizdagi sug'oriladigan yerlarning 328 ming gektari yoki umumiy ekin maydonining atigi 7% da tomchilatib sug'orish texnologiyasidan foydalanilmoqda. Hozirda tomchilab sug'orish Buxoro viloyati turli tuproq sharoitlarida suvga bo'lgan ehtiyojning kamayishiga, mavjud suv resurslaridan oqilona foydalanishga imkon yaratadi.

O'zbekistonda paxtani sug'orish uchun zarur bo'lgan suv miqdori sug'orish usuli, iqlim sharoiti va tuproq turiga bog'liq. Ana'anaviy usulda paxta dalalarini sug'rganda gektariga o'rtacha 7000–12000 m³ suv sarflanadi, shundan 50% suv bug'lanish, infiltratsiya va sirt oqimi tufayli isrof bo'ladi, tomchilab sug'organda esa 3500 – 6000 m³ suv tejab qolinadi, chunki tomchilab sug'orishning afzalligi va suvdan foydalanish samaradorligining yuqoro bo'lishi ildizlarga savni, joyli, nuqtali etkazib berishdir.

Tomchilab sug'orish usuli bu suvni maxsus quvurlar yordamida bevosita o'simliklarning ildizi atrofida kichik me'yorlarda tomizib sug'orish usulidir. Tomchilatib sug'orish uchun quvurlarda maxsus tomizgichlar –mikrog'ovak devorlar yoki maxsus teshiklar bo'lin shular orqali suv tomiziladi. Global iqlim o'zgarishlari sharoitida respublikamizda har yili 25-30% gacha suv resurslari taqchilligi sezilmoqda. O'zbekiston suv tanqisligi eng yuqori kuzatilgan davlatlar orasida 25- o'rinda turadi. Keying yillarda suv tanqisligini yumshatish maqsadida prezidentimiz Sh. Mirziyoyev tomonlaridan ketma-ket qarorlar imzolandi (PQ-4087, PQ-4499, PQ-4919-sonli). Mamlakatimizda suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish jarayoni jadal sur'atlarda davom etmoqda va 2030-yilgacha sug'oriladigan yerlarda suv tejamkor texnologiyalarni joriy etish ko'zda tutilgan. 2021-yilda 200 ming ga maydonda tomchilab sug'orish tizimlari o'rnatilib, bu ko'rsatkich umumiy suv tejamkor texnologiyalarining 40%ini tashkil etdi. 2025-yilda esa bu ko'rsatkich 300 ming ga ga yetishi rejalashtirilgan. G'o'zani tomchilatib sug'orish tizimi uning suvga bo'lgan ehtiyojiga teng miqdordagi suvni ildiz qatlamiga yetkazib berishga mo'ljallangan sug'orish tarmog'idir. Tomchilab sug'orishning boshqa sug'orish tarmoqlaridan farqi shundaki, suv ekinning ehtiyojiga mos ravishda daladalar bo'ylab bir tekisda beriladi. O'rganilgan nazariy bilimlarning amaldagi isbotini ko'rish maqsadida Buxoro viloyati Shofirkon tumanida joylashgan "O'ktam Bahrom" fermer xo'jaligida tadqiqotlar olib borildi. Umumiy yer maydoni 74 ga bo'lgan fermer xo'jaligida 34 ga maydonda ekilgan suvsizlikka nisbatan chidamli bo'lgan "Buxoro 6" navli g'o'za hosildorligi 137 tonnani tashkil etib, shundan 126 tonnani 28 gektardagi tomchilatib sug'orilgan yer maydonidan olinganligi suv tejamkor texnologiyalarning g'o'za mahsuldorligiga ijobiy ta'sirda ekanligining isbotidir. Qolaversa, g'o'zani tomchilatib sug'orish fermerlarga misli ko'rilmagan nazorat va moslashuvchanlikni beradi, bu ularga suv va ozuqa moddalarini yetkazib berishni har bir ekinning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga an'anaviy sug'orishda gektariga 1 tonna sarflanadigan mineral o'g'itning 100 kggacha tejab qolinishi, an'anaviy sug'orishda sarflanadigan gektariga 6800 m³ suvning 400 m³ tejab qolinishi fermer xo'jaliklariga kata iqtisodiy imkoniyatlar yaratib beradi. Aniq rejalashtirish va monitoring orqali ishlab chiqaruvchilar resurslarni taqsimlashni optimallashtirishi, kirish xarajatlarini kamaytirishi va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishi mumkin. Bunday aniqlik darajasi nafaqat g'o'za mahsuldorligini oshiradi, balki qishloq xo'jaligi amaliyotlarida uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlaydi.

G`o`zani tomchilatib sug`orishning afzalliklari sifatida quyidagilarni sanab o`tish joizdir. Yer maydonlarining tejab qolinishi, egatlar orqali sug`orishga nisbatan suvning tejalib qolinishi, suvning filtratsiya va bug`lanish orqali ortiqcha sarflanishi keskin kamayadi, suvning oqavaga chiqmaganligi hisobiga irrigatsiya eroziyasi kuzatilmasligi, go`zaning ildiz tizimi tarqalgan tuproq qatlami optimal va barqaror namlanib, mineral o`g`itlar suvda erigan holda berilishi hisobiga oziqlantirish samaradorligining oshishi va o`simlikda stress holatining kamayishi, kultivatsiya sonining qisqarishi hisobiga tuproqning zichlashishi kamayadi va tuproq strukturasi donador va mayin bo`ladi, kam me`yorlar bilan tez-tez sug`orish natijasida yer osti suvlari sathi ko`tarilishi kuzatilmaydi va ikkilamchi sho`rlanishning oldi olinadi, sug`orish bilan shug`ullanuvchi ishchilar soni qisqaradi va sug`orishning foydali ish ko`ffitsiyenti 10-15% ga oshadi, paxtadan qo`shimcha 7-10 s/ga gacha hosil olish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining "O`zbekiston Respublikasi suv xo`jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo`ljallangan kontseptsiyasini tasdiqlash to`g`risida"gi PF-6024-son Farmoni. 2020 yil 10 iyul.
2. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 11 dekabrda "Qishloq xo`jaligida suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishni yanada jadal tashkil qilish chora-tadbirlari to`g`risida"gi 4919-sonli qarori.
3. Mamatov S.A. Tomchilatib sug`orish tizimi; Toshkent-2012 yil
4. Raximov Sh.J., Qarshiev R.J. "Suv Xo`jaligida tejamkor sug`orish texnologiyalarni joriy qilish" Toshkent- 2021 yil.
5. Alonso, J. A. "Xavfli Yer sayyorasi: global isish, iqlim o'zgarishi, echimlar" Universitario tahririyat klubi. (2020).
6. Сафарова З. Т., Фармонов С. С. У. Остаточная токсичность инсектицидов и акарицидов //Scientific progress. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 1085-1086.
7. Тешаева Д. Р., Саидова С. Б. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАРУБЕЖНЫХ СОРТОВ ПШЕНИЦЫ В УСЛОВИЯХ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 37. – №. 2. – С. 81-87.
8. Тешаева Д. Р. БУХОРО ВОҲАСИДА КУЗГИ БУҒДОЙ НАВЛАРИНИНГ ШЎРГА ЧИДАМЛИЛИК ХУСУСИЯТЛАРИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ //Miasto Przyszłości. – 2024. – Т. 48. – С. 239-242.

MUNDARIJA

*B: Falsafa. Filologiya. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. San'atshunoslik.
Sotsiologiya. Islomshunoslik. Iqtisod. Yuridik fanlari*

Анварова Н.Х. Роль демагогического дискурса в построении конфликта в «Преступлении и наказании»	2
Xusanova Sh.A. Yetimxon qo'zg'oloni tarixiga doir	7
Erkinova M.H. Zulfiya Isroilovanning xayoti va faoliyatiga bir nazar.....	11
Давлатова С.К. Контрастивный анализ темпоральной лексики русского и узбекского языков.....	19
Kadirova Sh.A. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining fanlarga tayyorlanish jarayonidagi kasbiy kompetensiyalari.....	23
Nurmatova N.D. Konstitutsiyaviy shikoyat: O'zbekiston va xalqaro tajriba.....	26
Nurtayev S. Neologisms in our life	34
Анорбоев М.Р. Далилларни сохталаштириш (қалбакилаштириш)нинг юридик тахлили.....	38
Ishkobilov F.X., Nurova D.D., Atoev A.K. AKT sohasida sun'iy intellektning samaradorligi va imkoniyatlari	48
Vaxobjonova G., Nazarova N., Rustamova F., Meyliyeva A. Alisher Navoiy hayoti va ijodiga bir nazar	55
Karimova L.F., Xayritdinova M.U. Biologiya darslarida gamifikatsiyaning roli.....	61
Ibragimov S.S. Maktablarda to'garak mashg'ulotlarida google classroomdan foydalanish....	64
Karimova L.F., Ismoilova U., No'monova D.O'. O'simliklarda fiziologik jarayonlarni kuzatishda spektral tahlil usuli.....	68
Toshtemirova D.B. Abdulla Oripov ijodida poetik obrazning o'ziga xosligi	72
Daminova G.B. Mutaxassislik fanlarini o'qitishda nazariya va amaliyotning birligi prinsipi..	76
Ibragimova L.K., Qodirova G. Fizika fanida innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali ta'lim samaradorligini oshirish	83
Norboyeva Sh.N., Teshayeva D.R. Tomchilab sug'orishning qishloq xo'jaligidagi imkoniyatlari va g'o'za mahsuldorligiga ta'siri.....	88
Xoliqov Y.O. Yoshlar tarbiyasida bag'rikenglik va millatlararo madaniyatning o'rni	91
Karimova M.A. Tarix sahifalarida ayollarning ijtimoiy holatlari	95
Axmatovxonova M., Shokirov A. Moychechak ekstraktidagi biologik faol moddalarni aniqlash	99
Ashurova Kh.S. The role of national values and ideology in the formation of personality ...	102